

**ІННОВАЦІЇ В САМОСТІЙНІЙ РОБОТІ СТУДЕНТІВ
МЕДИЧНИХ ВУЗІВ З ТЕМИ “ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА
В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ І БОЙОВИХ УМОВАХ. ПЕРВИННИЙ
ОГЛЯД ПОСТРАЖДАЛОГО”**

Костянтин ШЕПІТЬКО,

Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава (Україна)
Shepitko1973@ukr.net

**INNOVATIONS IN THE INDEPENDENT WORK OF
MEDICAL HIGHER EDUCATION STUDENTS ON
THE TOPIC “PRE-MEDICAL AID ASSISTANCE IN
EXTREMAL AND BATTLE CONDITIONS.
FIRST INSPECTION OF THE INJURY”.**

Kostyantyn SHEPITKO,

Ukrainian Medical Dental Academy, Poltava (Ukraine)
ORCID: 0000-0002-4926-6403

Шепітько Константин. Инновации в самостоятельной работы студентов медицинских вузов по теме “домедицинской помощи в экстремальных и боевых условиях. Первичный осмотр пострадавшего”. В статье предложена методика организации самостоятельной работы студентов. **Цель работы.** Существенно усовершенствовать методическое сопровождение и мотивацию студента к самостоятельному внеаудиторному изучению темы “Домедицинская помощь в экстремальных и боевых условиях. Первичный осмотр пострадавшего”. **Научная новизна.** Создание симуляционных центров, или межкафедральных симуляционных центров существенно усовершенствует работу студентов по программе подготовки офицеров запаса медицинской службы. **Выводы.** Предложенная организация самостоятельной работы студентов по теме «Домедицинская помощь в экстремальных и боевых условиях. Первичный осмотр пострадавшего» существенно совершенствует обучение студентов по программе подготовки офицеров запаса медицинской службы, поскольку обуславливает необходимость постоянного информационно-технического обновления учебного процесса в соответствии с потребностями информационного общества, уровня науки, техники, мировых образовательных стандартов, и способствует повышению уровня профессиональной, информационно-коммуникационной подготовки и общекультурного уровня украинских студентов.

Ключевые слова: домедицинская помощь в экстремальных и боевых условиях, самостоятельная работа студентов, подготовка офицеров запаса медицинской службы.

Вступ. Відповідно до проведення реформи в стратегічній сфері оборони України та інших військових формувань, одним зі шляхів досягнення визначеної мети оборонної реформи є поновлення в медичних вузах військових кафедр, які були закриті у 2009 р.

Відповідно до наказу № 514/633/989 від 29.09.2015 р. міністерства оборони України, міністерства охорони здоров'я України, міністерства освіти України на базі ВДНЗУ “Українська медична стоматологічна академія” була створена кафедра медицини катастроф та військової медицини вищих медичних навчальних закладів, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 року № 143 “Про оптимізацію мережі військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів” були здійснені заходи щодо утворення кафедри “Медицини катастроф та військової медицини”, а саме: наказом по академії (№ 359 від 28.12.2016 р.), рішенням вченої ради академії (прот. №5 від 23.12.2015 р.) було утворено кафедру “Медицина катастроф та військова медицина”.

Мета статті. Визначити шляхи суттєвого удосконалення навчальних та наочних матеріалів, методичного супроводу задля мотивування студента до самостійного аудиторного вивчення теми “Домедична допомога в екстремальних і бойових умовах. Первинний огляд постраждалого”.

Наукова новизна. Створення симуляційних центрів або міжкафедральних симуляційних центрів

продемонстровано у представлений статті як один з основних шляхів, що суттєво удосконалив навчальну та практичну діяльність студентів за програмою підготовки офіцерів запасу медичної служби.

Результати роботи. Рішенням вченої ради в Українській медичній стоматологічній академії була створена кафедра медицини катастроф та військової медицини.

Наразі вирішено питання з оновлення матеріально-технічної бази; методичного забезпечення навчального процесу щодо самостійної аудиторної та позааудиторної роботи студентів; науково-дослідної роботи; удосконалення чинних і розробки нових засобів, методів, форм і технологій навчання в галузі медицини катастроф та військової медицини.

Особлива увага приділяється організації самостійної аудиторної та позааудиторної роботи студентів, що обумовлено специфікою матеріалу, дисципліни “Домедична допомога в екстремальних ситуаціях”, її обсягом та постійним оновленням у зв'язку з нагальними вимогами своєчасного надання домедичної допомоги в екстремальних і бойових умовах, що актуалізується суспільними викликами в нашій державі.

Домедична допомога, невідкладні дії та організаційні заходи, спрямовані на врятування та збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я, що здійснюються на місці події особами, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні

володіти основними практичними навичками з рятування та збереження життя людини, яка перебуває у невідкладному стані, та відповідно до чинного законодавства зобов'язані здійснювати такі дії та заходи.

Надання домедичної допомоги на полі бою є основною запорукою порятунку життя пораненого. Аналіз причин загибелі військовослужбовців під час ведення бойових дій вказує на те, що значну частину поранених можна врятувати за умови своєчасного та якісного надання домедичної допомоги. Відсоток порятованих коливається від 9 % (Чеченська кампанія) до понад 25 % (війна в Афганістані). Близько 90 % смертей у бойових умовах відбуваються до того, як поранених доправляють до лікувального закладу.

Для розуміння можливостей та обмежень дій персоналу медичної служби щодо надання домедичної допомоги пораненим в зоні безпосереднього бойового зіткнення, що визначаються тактичними особливостями, умовно виділяють наступні види допомоги: домедична допомога під вогнем; домедична допомога в укритті; домедична допомога під час евакуації¹.

Дисципліна “Медицина надзвичайних ситуацій” базується на вивченні студентами загальної хірургії, пропедевтики внутрішньої медицини, гігієни та екології, соціальної медицини, військової стоматології, організації охорони здоров'я та інтегрується у ці дисципліни².

Завданнями вивчення предмету є визначення ступеню тяжкості стану постраждалих та оволодіння навичками надання домедичної допомоги постраждалим і пораненим в умовах мирного та воєнного часу³.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен уміти: надати домедичну допомогу, а саме: первинний огляд постраждалого; зупинити критичну кровотечу; поновити прохідність дихальних шляхів; надати допомогу при пораненнях, переломах, вивихах, розтягах, термічних і хімічних ураженнях в мирний час та у бойових умовах, постраждалим при застосуванні засобів масового ураження у бойових умовах; здійснити медичне сортування та медичну евакуацію при виникненні масових санітарних втрат у бойових і небойових умовах; надати домедичну допомогу постраждалими з ознаками бойового стресу⁴.

Тема “Домедична допомога в екстремальних і бойових умовах. Первинний огляд постраждалого” є базовою та суто специфічною для вивчення дисципліни, але, на жаль, для її вивчення робочою програмою виділено тільки 4 аудиторні години, тому слід оптимізувати навчальний процес організацією самостійної роботи студентів з використанням сучасних інноваційних технологій.

Умовно місця надання домедичної допомоги під

час ведення бойових дій розподіляють на два види: безпосередньо в секторі обстрілу – зоні прямого обстрілу зі значним ризиком отримання кульового чи іншого поранення; в секторі укриття – місці, захищеному від прямого вогню противника елементами природного (пагорби, схили) чи штучного походження (стіни, будинки, захисні інженерні конструкції).

Обсяг домедичної допомоги в секторі обстрілу – переведення постраждалого з положення на спині в положення на животі; тимчасова зупинка зовнішньої критичної кровотечі (шия, кінцівки); в секторі укриття – первинний огляд пораненого (визначення ознак життя), швидке обстеження його з ніг до голови (пошук наявних пошкоджень), за необхідності – тимчасова зупинка кровотечі (голова, тулуб), серцево-легенева реанімація, накладання пов'язок на рани голови, кінцівок і тулуба, іммобілізація переломів, підготовка до транспортування пораненого в безпечну зону.

При наближенні до пораненого, необхідно спробувати отримати якомога більше візуальної інформації про нього і місце події: чи сталося поранення на ваших очах чи минув певний час, в якому положенні перебуває постраждалий, які він має видимі пошкодження, чи є сторонні предмети в тілі, чи візуалізуються виливи крові, де його особиста зброя, чи існують наразі загрози вашому життю і здоров'ю. Потрібно оглянути в місці пригоди, щоб виявити інших людей, яким, можливо, також знадобиться домедична допомога.

Ознаки життя пораненого в секторі обстрілу визначають найефективніше шляхом бесіди, тобто усного звернення до нього: “Тебе поранено? Тобі потрібна допомога?”. Відсутність відповіді може бути potrаковано як неприємність і потреба надання домедичної допомоги. Визначати наявність дихання чи пульсу небезпечно, тому цього не слід робити на місці пригоди.

Самостійну роботу студентів над матеріалом з теми “Домедична допомога в екстремальних і бойових умовах. Первинний огляд постраждалого” значно спрощує міжкафедральний навчально-практичний тренінговий центр медицини надзвичайних ситуацій та екстреної медичної допомоги. Опрацювання практичних навичок із серцево-легеневої реанімації на фантомі та знайомство із мультимедійно-запропонованим матеріалом з екстреної медичної допомоги суттєво полегшують процес засвоєння матеріалу.

Удосконалення місцевої кафедральної підсистеми електронної освіти та відповідної їй телекомунікаційної мережі з виходом до інформаційної мережі та розробка електронної навчально-методичної літератури з її наступною сертифікацією є нагальною потребою кафедри.

На сайті Української медичної стоматологічної академії представлена інформація про кафедру медици-

¹ Badyuk M.I. Ekstrena medychna dopomoha viys'kovosluzhbovtsham na dohospital'nomu etapi v umovakh zbroynnykh konfliktiv: Navchal'nyy posibnyk [Emergency Medical Assistance to Soldiers in Pre-hospital Stage in Armed Conflict: A Handbook], Za redaktsiyeyu profesora Badyuka M. I., Kyjiv, SPD Chalchyn'ska N.V., 2018, 204 p. [in Ukrainian].

² Srypnik I. M. Shepit'ko M. M. Potyazhenko K. V. Viys'kova-spetsial'na terapiya [Military Special Therapy], Poltava, TOV «Polimed» – Poltava, 2011, p. 251 [in Ukrainian]; Pronina O.M., Shevchenko V.V., Danylchenko S.I. Accident and Emergency Medicine. Study guide, HSEE “UMSA”, Poltava, ASMI, 2015, 141p. [in English].

³ Zhdan V.M., Bobyr'ov V.M., Bilash S.M., Skrypnikov A.M. “Kontseptual'ni polozhennya viys'kovoyi pidhotovky maybutnikh likariv u suchasnykh umovakh” [Conceptual provisions of military training of future doctors in modern conditions], *Osnovni napryamky udoskonalennya pidhotovky medychnykh kadriv u suchasnykh umovakh: materialy navch.-nauk konfer. z mizhnar.uchastyu* [The main directions of improvement of training of medical personnel in modern conditions: materials of educational and scientific conferences with international participation], Poltava, 2015, P. 3–5. [in Ukrainian].

⁴ Shevchenko V. V. “Udoskonalennya praktychnoyi pidhotovky studentiv z medytsyny nadzvychaynykh sytuatsiy” [Improvement of practical training of students in emergency medicine], *Osnovni napryamky pidhotovky medychnykh kadriv u suchasnykh umovakh : Materialy Vseukrayins'koyi navchal'no-naukovoyi konferentsiyi z mizhnarodnoyu uchastyu 26 bereznya 2015 roku*, Poltava, 2015, P. 264–266 [in Ukrainian].

ни катастроф та військової медицини, її співробітників (освіта, вчена ступінь, звання, назва дисциплін, які вони викладають, напрям наукової діяльності, найбільш значимі наукові праці), календарні та тематичні плани, методичні вказівки для самостійної роботи студентів, перелік практичних навичок, контрольні питання й рекомендована література для вітчизняних та іноземних студентів українською, російською та англійською мовами.

Електронна форма надання методичних матеріалів для самостійної роботи студентів безсумнівно має ряд переваг в порівнянні з друкованими виданнями: з одного боку ресурс надає інформацію всім студентам, які мають можливість виходу до інформаційної мережі, а з іншого – викладач має можливість постійно коригувати та оновлювати навчально-методичну й довідкову інформацію, яка стосується даної дисципліни.

Студент має можливість отримати доступ до навчальних матеріалів в будь-який час і в будь-якому місці, що особливо актуально для студентів, які навчаються за індивідуальними планами, і робить процес отримання знань більш привабливим, демократичним та комфортним.

Ще однією перевагою управління навчальним процесом з вивчення теми “Домедична допомога в екстремальних і бойових умовах. Первинний огляд постраждалого” за допомогою інноваційних технологій є об’єктивізація і прозорість визначення рівня отриманих студентом знань та умінь, набутих практичних навичок, скорочення часу викладача на їх оцінку, підготовку та проведення навчальних заходів і звітної документації, а також збереження архіву інформації.

Таким чином, запропонована організація самостійної роботи студентів з теми “Домедична допомога в екстремальних і бойових умовах. Первинний огляд постраждалого” суттєво удосконалює підготовку студентів за програмою підготовки офіцерів запасу медичної служби, оскільки обумовлює необхідність постійного інформаційно-технічного оновлення навчального процесу, відповідно до потреб інформаційної спільноти, рівня науки, техніки, світових освітніх стандартів та сприяє підвищенню рівня професійної, інформаційно-комунікаційної підготовки й загальнокультурного рівня студентів.

Shepitko Kosyantyn. Innovations in the independent work of medical higher education students on the thopic “Pre-medical aid assistance in extremal and battle conditions. First inspection of the injury”. Method for organizing students' independent work is suggested in the article. **The purpose of the work** was to substantially improve and motivate the student to independent study on the subject “First medical aid in extreme and combat conditions. Primary inspection of the injured”. **Scientific novelty.** Establishment of simulation centers, or interdepartmental simulation centers, will significantly improve the students training in compliance with the training program for reserve medical officers. **Conclusions.** The suggested management of students' independent work on the subject “First medical aid in extreme and combat conditions. Primary inspection of the injured” significantly improves training students in compliance with the program of reserve medical officers training, because it necessitates permanent information and technical updating of the educational process, in accordance with the needs of the information community, the level of science, technology, world educational standards, and promotes the level of professional, informational and communicational training and general cultural intelligence of students. Organization of the selfstuding of students on the given subject significantly improves the training of students in the program of training officers of the reserve medical service, because it necessitates the constant information and technical updating of the educational process, in accordance with the needs of the information community. For the other hand, the level of science, technology, world educational standards and promotes form and useful ground, give many advantages to self-studying manuals and programs. The percent of involving students in all these processes put the level of information higher as well as professional, preparation and general level of studing scilles.

Key words: first medical aid in extreme and combat conditions, independent work of students, reserve medical officers training.

Шепітько Костянтин – доктор медичних наук, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Української медичної стоматологічної академії. Наукові інтереси: медицина катастроф, військова медицина, гістологія, цитологія та ембріологія, клітинно-тканинна терапія, охорона здоров'я. Автор 90 виданих науково-методичних праць, у тому числі 6 посібників.

Shepitko Kosyantyn – Doctor of Medical Sciences, Associate Professor of the Department of Disaster Medicine and Military Medicine of the Ukrainian Medical Dental Academy. Scientific interests: disaster medicine, military medicine, histology, cytology and embryology, cell - tissue therapy, health care. Author of 90 published scientific and methodological works, including 6 manuals.

Received: 23.10.2019

Advance Access Published: December, 2019